

تحلیل بینامتنی تصویر "پیرزن عشوه‌گر دهر"

زهرا السادات قریشی^۱، حسین علیان^۲، شیرین سالم^۳

^۱ دکتری ادبیات عرفانی، مدرس دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه فنی مهندسی باهنر شیراز

^۲ دکترای روانشناسی بالینی و مدیر مرکز توسعه‌ی آموزش‌های نوین ایران

^۳ دکترای زبان و ادبیات عرب، مدرس دانشگاه فرهنگیان مشهد

چکیده

تحلیل بینامتنی راهی است برای دریافت معناهای متعدد متن که مخاطب را به سیر در زنجیره‌ای از متون فرا خوانده و کمک می‌کند که متن‌ها در یک فضای فکری و فرهنگی متفاوت به شیوه‌ای نو و متفاوت خوانده و تفسیر شود. اندیشه‌ی برآمده از تصویر "پیرزن عشوه‌گر دهر" مفهومی است عام که بسیاری از متون فرهنگی، مذهبی و ادبی به نوعی به آن پرداخته‌اند. در حوزه‌ی ادبیات عرفانی فارسی نیز خواجه‌ی کرمانی با خلق این تصویر به سوی مفهومی به نام بینامتنیت گام نهاده است. بینامتنیت در مورد این تصویر و پیام برخاسته از آن، متن را هم به روی واقعیتی انسانی و اجتماعی می‌گشاید و هم به روی متن‌های افزون‌تر یک جهان نشانه‌ای که در خلق این تصویر نقش داشته، آن را از یکتایی به درآورده و حوزه‌ی معنایی آن را گسترش داده‌اند. در این پژوهش بیشتر تأکید بر نقش بینامتنیت در تولید و تکوین اثر است نه در خوانش آن توسط مخاطبین. در همین راستا ابتدا به رابطه‌ی این متن با واقعیت (پیکره‌ی تصویر) و سپس به رابطه‌ی آن با متن‌های مرتبط دیگر (حوزه‌های ارجاعی) پرداخته می‌شود و به دلیل ماهیت کار تحلیل که بینامتنی است شیوه و بنیاد کار، ارجاع و نقل مطلب از متون هم‌عرض دیگر در این زمینه است.

واژه‌های کلیدی: بینامتنیت، ارجاع، تصویر پیرزن عشوه‌گر دهر

مطالعات ادبیات، عرفان و فلسفه

دوره ۵، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۸، صفحات ۱۶-۱